

INVĂȚĂTORUL

ORGANUL ASOCIAȚIILOR ÎNVĂȚĂTORILOR ROMÂNI DIN ARDEAL,
BANAT, CRIȘANA ȘI MARAMUREȘ. REVISTĂ PEDAGOGICĂ
CĂ ȘOCIALĂ.

REDACȚIA: CLUJ, CASA ÎNVĂȚĂTORILOR. — ADMINISTRAȚIA: Str. DOROBANȚILOR, 66.

CUPRINSUL:

Serisoare	Dr. Ion Mateiu	Excursiunea învăț. ard. în ve-	
Prin noi înșine	Traian Șuteu	chiul regat	A Pora
Unificare și schimb cultural	Ilarie Beian	Să apărăm prestigiul școlii	Ioan Roșu
În casa noastră	Clement Ianul	Școlile rom. din Iugoslavia	A. Pora
Școala muncii	L. Cioban	Monografii școlare	Traian Șuteu
		Cronică. — Cărți, reviste.	

ABONAMENTUL ANUAL:

PENTRU INVĂȚĂTORI	50 LEI
PENTRU ALȚI INTELLECTUALI ȘI SOCIETĂȚI	80 LEI
UN NUMĂR	3 LEI

APARE LA 1 ȘI 15 A FIECĂREI LUNI, CU EXCEPȚIA LUNILOR DE VACANȚĂ, SUB CONDUCEREA UNUI COMITET DE REDACȚIE

REDACTOR:
ANDREI PORA

ADMINISTRATOR:
EMANUIL IRIMIE

COLABORATORI:

Gavril Almășan	Nicolae Janul
Petru Bizerea	George Lipovanu
Ștefan Bota	Constantin Iencica
Ilie Brad	Deomid Bedelean
Petru Bura	Pavel Jumanca
Constantin Baicu	Macedon Linul
Ananie Boldor	Emil Mureșan
Teodor Bucurescu	Ioan Modroiu
Ludovic Cioban	Ioan Moldovan
Nicolae Cristea	Ioan Mango
George Codrea	George Neamțiu
Grațian Capătă	Simion Oros
Toma Cocișiu	Mihail Ogrea
Nicolae Crețu	Petru Olariu
Nicolae Comanici	Candid Popa
Anton Domide	Ioan Pavel
Ștefan Dragulescu	Emil Pocola
George Dragoescu	Ștefan Popovici
Izidor Dopp	Octavian Pop
Emil Drăgan	Eugen Popescu
Ioan Deleanu	Dariu Pop
Andrei Grecu	Aurel Pintea
Pavel Dârlea	Alexandru Roja
Nicolae Firu	Ioan Roman
George Dragoș	Petru Savi
Iuliu Groșorean	Traian Șuteu
Mihail Hurducaciu	Petru Vancu
George Halarevici	George Ugliș
Vasile Idu	Petru Ugliș
Onisim Sasu	Iosif Velcean
Marian Sasu	Nicolae Bembea

Iosif Stanca

SCRISOARE

Acum, când mai presus de vrea mea părăsesc slujba de conducător al învățământului primar și normal și mă întorc iarăși la catedră, cel dintâi gând mi se îndreaptă spre aceia, cari de 15 ani de zile mi-au fost ținta preocupărilor. Sunt învățătorii și profesorii, directorii de școli și revizorii școlari, de cari mă leagă nu numai adânci sentimente profesionale, isvorite din aceleași dureri și bucurii, ci mai ales conștiința operei grele dar binecuvântate, săvârșită împreună pentru școala românească din Ardeal.

O astfel de comunitate sufletească înfiripată zi cu zi, ani de-arândul, este mai mult decât o legătură colegială, ea este o intangibilă forță etică, în bietul nostru lut trecător, care ne dă sentimental eternității în lupta noastră aspră cu demonul societății. Iată pentru ce mi-e cu neputință să mă desfac de toți acei dragi colegi, din mijlocul cărora mă ridicasem, cu ajutorul lui Dzeu, spre a le fi povățuitor devotat. Și dacă oficial a încetat această calitate a mea, dacă pentru moment nu-i mai pot servi prin mijloacele efective ale puterii de Stat, am convingerea sigură, că sufletul meu, scăpat de rezervele ce-i fereceau libertatea, va găsi alte cărări de lumină și de avânt, spre a fi folositor școlai și tovarășilor săi de muncă.

Vom sta prin urmare de vorbă, cu graiul și cu condeiul; cum stau frații buni și iubitori, încercând să ne dăm seama de problemele infinite ale învățământului, căutând să înțelegem bucuriile și să mângăiem suferințele noastre dascălești, iar mai presus de toate stăruind cu toată iubirea, ca din experiențele noastre să deschidem perspective luminoase pentru înălțarea culturală a țării noastre mărite.

Căci e mai presus de orice controversă adevărul, că unitatea națională, în frontierele politice de azi, nu se poate menține dar nici justifica în fața istoriei, decât prin potența culturală a neamului românesc. Iar această forță, în diferitele ei manifestări, o produce școala prin dascălii ce-i are.

Și atunci este evident rolul covârșitor al nostru în cărarea României sigure de mâne, rol care nu numai că echivalează cu al oștirii idealului nostru istoric, dar îl și întrece prin caracterul lui de permanență și de strălucire decendentă în determinarea evoluției noastre de Stat.

De aceea nu trebuie să încetăm o clipă a ne da seama de însemnătatea acestui rol al nostru, ci cultivând neconținut conștiința valorii lui cum și sentimentul răspunderii noastre pentru îndeplinirea lui însuflețită, să ne facem un precept de viață din dogma națională, că numai civilizația elaborată de munca noastră dăscălească garantează existența în forme superioare a României întregite.

Dacă ne vom forma această conștiință prin o cugetare sistematică, dacă prin efortul nostru sufletesc îi vom crea resurse bogate, cari să se reverse ca o ploaie binecuvântată peste ogoarele întinse ale activității noastre, să fim siguri că am câștigat cea dintâi biruință decisivă: Personalitatea dascălului ca factor hotărâtor consacrat în consolidarea și îndrumarea Statului nostru.

Iată cea dintâi solie pe care v'o trimit cu dragoste după părăsirea slujbei mele oficiale.

Cluj, 20 Noemvrie 1921.

Dr. I. Mateiu,

profesor la Academia comercială din Cluj, fost director general al învățământului primar și normal din Ardeal.

* * *

Am publicat cu drag scrisoarea trimisă redacției noastre de către Dl. Dr. *Ioan Mateiu*, fostul director, îndrumătorul și organizatorul învățământului popular din Transilvania în anii cei mai grei ai începutului.

Înțelegem foarte bine, că dezpărțirea D-Sale din mijlocul acelorora, cu cari a colaborat și muncit 15 ani de zile și cărora le-a fost îndrumătorul în timpul din urmă, grație aptitudinilor D-Sale superioare, nu se poate face fără a produce în suflete adânci sentimente de — grațitudine. Căci răsfoind filele încă desprinse ale alcătuirii și înjgheburii vieții noastre școlare din Transilvania, nu găsim pagină unde, Ion Mateiu să nu-și fi depus forțele sale spirituale și fizice, pentru triumful culturii noastre românești, — *prin școală*.

Călăuzit în activitatea-i multiplă de adevărul că „unitatea națională a frontierelor politice de azi, nu se poate menține decât prin potența *culturală*“, a căutat totdeauna să aplice cu rigoare acest principiu înalt, reușind totdeauna să producă rezultate, cari au avut puterea de a convinge și înălța. Sunt abia 3 ani, decând stăpânim iarăși vechiul nost pământ și uitându-ne jur împrejur, vedem cum se desprinde de hotărît și sistematic viața noastră școlară, menită a „*garanta existența în forme superioare a României întregite*“. Aceasta normalizare s'a făcut sub grija și îndrumările fostului director al învățământului primar din Transilvania, care poate avea mângâierea că, a croit un drum bine hotărît care urmat cu statornicie nu poate duce decât la adevăr. — De asemenea mândrii suntem noi toți câți îl cunoaștem știind că este al nostru și al Ardealului.

Pentru felul înalt de înțelegere a problemelor noi, pe cari Dr. Ioan Mateiu le-a soluționat, în colaborare cu toți șefii de până acum ai învățământului din Transilvania și cu aleșii săi — în acești ani grei ai începutului, școala românească și învățătorii ei, îi vor fi totdeauna recunoscători, și deși se desparte în chip oficial de dânsii, avem convingerea că nu va intrelăsa nici în viitor, de a arăta cu scrisul și cu vorba, alături de conducătorii de inimă, actuali și cei cari vor mai veni, căile pe cari tre-

buie îndrumată școala românească din Transilvania, pentru ca să desăvârșească opera de regenerare culturală și națională.

Redacția.

Prin noi înșine.

„Unde-s doi puiera crește“.

Deși organizația noastră este încă destul de rudimentară, totuși în cei trei ani de viață am avut câteva succese însemnate. Această împrejurare ne îndeamnă să căutăm mijloace nouă de întărire, cari să ne poată strânge rândurile, să ne poată închege forțele. Tabăra noastră nu este iertat să aibă forturi neîntărite, pe unde să se poată vârf între noi dușmani cu gânduri rele. Vremiile sunt trecătoare, oamenii să schimbă, principiile capătă înțelesuri nouă, și noi nu ne putem încredința soarta în puterea vremelnică a unora. Centrul de gravitațiune nu trebuie să zacă înafară, *făr numai în noi înșine*. Noi trebuie să fim forța, tăria și puterea care trebuie să impună adversarului stimă și respect, și spre acest scop lagărul statului major nu cunoaște oboseală. Mereu găsește mijloace noi de consolidare, pentru ca de an să facem câte un pas înainte. Altfel am fi nește *lași*, cari am perde multe ocazii și privilegiuri binevenite, cari ar trece nefolosite.

Cerințele nouă ale vremii au hotărât Comitetul central al Asociației ca în ședința sa din 17 Oct. a. c., să discute amănunțit: *organizarea economică a învățătorimei*. Și după discuții serioase și pline de avânt, dovedindu-se până la evidență că lipsa de mijloace materiale ne împedecă dela manifestării în stil mai mare și propagandă culturală în mod mai eficace, s'a hotărât în plin entuziasm: *înființarea unui institut de credit și economii care să fie al nostru și numai pentru noi*. Principiu economic ne strigă: *produ aceea ce vrei să consumi*. Prin urmare cu hărnicia albinelor lucrătoare trebuie să producem, acela ce voim să consumăm pentru ajungerea scopurilor noastre. Nu vom împrumuta rolul trântorilor, — cari trăiesc din produsul altora. — Și pentruca *ideia* Comitetului central să fie bine înțeleasă am contemplat noi: ca aici la Cluj, unde e sediul central al Asociației noastre să fie așezate, *temeliile unui institut învățătoresc de credit și economii*. Acesta să aibă ramificații în fiecare capitală de județ. La aceasta ne îndeamnă nu pofta de câștig nici căpătuiala unora dintre noi. Nu! In cadrele băncii vom organiza „*ajutorul reciproc*“ în toate cazu-

rile de boală, moarte ori nenorociri. Suntem 4000 de învățători și dacă la o astfel de întâmplare, fiecare contribuie cu o cotă de Lei 10, deja văduva sau familia nenorocitului ar putea primi un ajutor de Lei 40.000, putându și pune bază la o nouă existență.

Prin acest institut de credit și economii ușor am putea ajunge să dispunem de o *tipografie*, care să ne ușureze tipărirea rev. „*Învățătorul*”, ajute editarea manualelor de școală scrise de învățători și să ne mijlocească scoaterea unui ziar popular prin care să ne putem și mai mult apropia de sufletul masselor dela țară.

Tot prin institutul de credit și economii am putea organiza o *librărie și papetărie centrală* cu sucursale în toate centrele mai mari. În forma aceasta am ținea în mâinile noastre întreg comerțul cu cărți revizuite și mijloace de învățământ, beneficiind noi și instituțiile noastre de diferența de preț.

Cu ajutorul institutului acesta am putea achiziționa cu vremea 2—3 pavilioane în stațiunile balneare și climaterice, pentru adăpostirea învățătorilor iușirmi.

Am putea ajuta în mod simțitor casele învățătorilor din Cluj, Timișoara, Arad, Satu Mare ș. a. totdeauna, de câte ori ajung la strămoare. Și în astfel de lipse ne-am ajuta noi, fără să mai alergăm la străini, cari nu ne-ar mai cunoaște deseale noastre crize financiare.

Și câte lucruri bune și frumoase nu am putea face, din a căror câștiguri și favoruri ne-am împărțasi noi și nu am mai umplea buzunarele străinilor. După atâta idealism cu care ne hrănim și din care trăim, nu ne-ar strica dacă am începe să călcăm și pe drumuri mai practice. Sunt în rândurile noastre oameni bine situați, cari ar pune la îndemâna acestor întreprinderi nobile sume însemnate. Natural că nu ar trebui să lipsească cu obolul său mic cel din urmă coleg. Suntem datori să ne ajutăm singuri până unde putem.

Avem între noi frați bineinițiați deja în tot felul de întreprinderi economice comerciale, industriale și financiare, așa încât la primele mișcări nu am putea da greș. Totul ce să cere este puțin simț de altruism, cari ar putea cimenta bine dragostea și colegialitatea între noi toți. Organizați ca profesiune în *Asociație*, strânși ca părinți în jurul „*Fondului Gh. Lazăr*”, întăriți ca acționari în jurul unui institut de credit și economii, am fi fortăreața în veci necuprinsă de cei cu gânduri și planuri

străine. Ba din contră adăpostii și întăriți în aceste citadele neespugnabile am putea ataca noi probleme noi pentru cari lumea ne trage la îndoială capabilitatea. Am putea realiza multe lucruri vitale, la cari astăzi abia dacă ne gândim și pe cari poate e și inoportun a le aduce în discuție. — La tot cazul am câștiga mult în importanță devenind noi, cel mai hotărâtor factor pe terenul social, cultural și politic, tocmai înaintea celor cari ne cred și judecă o cantitate neglijabilă.

La fapte deci frați colegi, căci vom câștiga binecuvântarea urmașilor. La anul să putem serba inaugurarea noii instituții economice, care să servească de cinste și laudă dascălului român.

Să ne ajute Cel de sus! Traian Șuteu.

Unificare și schimb cultural.

Întreaga lume românească recunoaște importanța mare, ce au avut cursurile de vară dela Vălenii-de-Munte ale domnului N. Iorga pentru cultivarea și cimentarea unității noastre culturale dinainte de războiu. Ascultătorii, din toate părțile pământului românesc, ai acestor cursuri au fost tot atâția pioneri ai unității noastre naționale și politice. Fără munca lor conștientă de apostoli, cine știe, dacă Unirea s'ar fi făcut așa, precum s'a făcut la Alba-Iulia? Iar astăzi, acești oameni, umplu un gol mare în viața noastră națională.

Iată cum a caracterizat marele nostru dascăl scopul și utilitatea acestor cursuri:

„Am chemat aici Români din toate provinciile pentru a le vorbi de tot ce-i unește în afară de hotarele însuși ale acestor provincii.

Înțelegem să dăm ascultătorilor noștri, încrederea aceia în propriile puteri care e factorul principal de dezvoltare al unei societăți.

Dar mai ales înțelegem a pune pe acești ascultători în contact unii cu alții. Poate că puțină utilitate s'a tras din lecțiile și conferințele făcute, dar un folos neasămănat mai mare a rezultat din convorbirile pe care le au avut ei între sine. Ei au elaborat astfel, din schimbul de amintiri, de vederi și de speranțe, doctrina românișmului militant“.*

S'a făcut, deci, la aceste cursuri, un schimb de idei și sentimente între români din patru Țări, din care a rezultat mult bine pentru întreg neamul nostru.

Dar altceva mă preocupă scriind aceste rânduri.

Pe la începutul anului școlar curent se zvonise, că Ministerul Instrucțiunii intenționează a face un schimb de învățători tineri între Ardeal și Regatul vechiu (probabil și între celelalte provincii). Acest zvon, necunoscându-se amănuntele,

* Cuvântare de deschidere la cursurile de vară dela Vălenii-de-Munte, ținută la 31 Iulie 1921.

a produs oareș-care îngrijorare în rândurile învățătorimii.

Nu știu dacă Ministerul Instrucțiunii se gândește serios la acest lucru. Ideia, în orice caz, este bună. În Ardeal a fost sulevată deja înainte de războiul mondial. Consistorul orthodox din Sibiu, la inițiativa și propunerea domnului Dr. O. Ghibu, inspector școlar arhidiecezan în acel timp, s'a ocupat cu chestiunea de a trimite o seamă de învățători harnici din județele sudice ale Ardealului, — cu un mediu cultural și social mai emancipat, — în părțile mai înapoiate și mai expuse ale arhidiecezei, cu scop de a săvârși o operă de regenerare culturală și socială în ținuturile aceste.

În schimb o parte a învățătorilor din ținuturile înapoiate urma să fie trimiși în locurile celor dintâiu, pentru a se familiariza cu lucrurile bune din viața mai civilizată a satelor de aici și, după 2—3 ani, întorcându-se iarăși în „țara” de unde au plecat, să împământenească cele văzute și experimentate. Din cauza greutăților de neînvinș din acel timp ideea frumoasă a rămas nerealizată.

Considerații de natura celor de mai sus fac, ca aceasta chestiune, privită în cadre mai largi, să fie o problemă de actualitate, mai ales din punctul de vedere al apropierii și unificării sufletesii dintre diferitele provincii ale țării noastre.

Suntem un popor, care, trăind veacuri de-a rândul rupt în bucăți, sub stăpânirea diferitelor neamuri și expuși diverselor influențe culturale și sociale, abia ne am putut păstra unitatea limbii și-a simțirii — cea mai prețioasă comoară a unității noastre naționale, — dar ca mentalitate, precum și sub raportul cultural, social etc., poporul din singuratecele provincii prezintă particularități specifice, cu deosebiri foarte pronunțate între ele. Nivelarea și armonizarea acestor deosebiri este o necesitate imperioasă.

În unele ținuturi poporul duce o viață de tot primitivă; neștiința și ignoranța îl pasc pe toate cărările. Pentru remediarea acestor stări, natural, se cere timp, muncă, pricepere și dragoste multă; iar aceasta operă de trezire, regenerare, emancipare și armonizare numai prin școală și slujbașii acesteia se poate îndeplini în mod mai eficace.

Dovadă pentru aceasta este renașterea națională a Basarabiei, care, după cum se știe, în mare parte e produsul muncii idealiste a învățătorilor și profesorilor, în bună parte Ardeleni, cari au muncit acolo în anii 1917 și 1818.

Iată, deci, o problemă de o netăgăduită importanță, de a cărei rezolvare cinstită atârnă în mare parte consolidarea țării noastre întregite.

Acceptând necesitatea satisfacerii acestei probleme și, recunoscând utilitatea mijlocului ales, să vedem care ar fi modalitatea executării în practică a acestei teorii. Convingerea mea este, că aceasta chestiune, deocamdată se reduce la împlinirea următoarelor cerințe:

1. a) Unificarea cât mai grabnică a legislației

școlare; b) crearea unui singur tip de școală primară cu organizație uniformă pentru întreaga țară și c) edarea unei singure programe analitice generală flexibilă după împrejurările regionale și locale.

2. Să se dea posibilitatea, ca într'un anumit număr de ani cât mai multe persoane de control să facă inspecții reciproce, cu caracter de studiu în diferitele provincii ale țării, având a face rapoarte și propuneri Ministerului referitor la cele experiate. Atari inspecții sau călătorii de studiu ar fi de mare folos tocmai acum, în preajma unificării învățământului din toată țara.

3. Să se pornească o acțiune de propagandă pentru realizarea unui schimb cât mai mare de personal didactic între vechiul regat și provinciile alipite pe bază de cerere proprie și pe lângă recomandarea organelor de control competente, astfel, ca numai elementele cele mai capabile și idealiste să fie acceptate a trece dintr'o provincie într'alta. Aceștia să li-se asigure un adaos de cel puțin 25% la leafa integrală, pentru a-i pune în situația a desfășura un adevărat apostolat.

4. Deplasările de bună voie a celor mai bune elemente din prezent fiind cam problematică, din cauza necunoașterii situației și a împrejurărilor, iar deplasările forțate neavând darul a produce rezultatul dorit; ar fi recomandabil ca cu toți elevii bursieri ai școalelor normale — presupunând că aceștia sunt elementele cele mai bune — să se facă un schimb între școalele normale și provinciile alipite. Aceștia să li-se asigure întreținere gratuită din partea Statului pe lângă condiția să primească a servi câțiva ani după absolvire unde Ministerul va afla de cuviință, pe lângă avantajul de mai sus. Atârnă dela ȋscușința profesorilor de școli normale, dela felul cum vor ști desăvârși educația fiilorilor învățători, ca aceștia nesiliți să se angajeze a îndeplini munca de apostolat, ce le revine.

Prin unificarea pe bază rațională și modernă a legislației și organizației școlare conform intereselor naționale și de Stat, precedată de o temeinică și înțeleaptă cercetare a nevoilor reale de cultură a poporului nostru; „din schimbul de amintiri, de vederi și de speranțe” — cum spune domnul N. Iorga, — secndat de stăruința iubitoare și răbdătoare, pentru îndreptarea relelor și emanciparea poporului, a celor ce se vor pune în slujba acestui apostolat, se va încheia, și încheia, între diferitele provincii, acel concordat și unitate de gândire, simțire și de nizuinți, care va fi solia și cheazășia mult simțitei munci creatoare pentru consolidarea, prosperarea și trâncinca României-Mari.

Satu-Mare, Nov. 1921.

Ilarie Beian,
subrevizor școlar.

În casa noastră.

Învățătorimea română din provinciile alipite la țara mamă, în era de tristă amintire a opresorilor noștri milenari, era atât de stînjinită în drepturile sale de către acei factori, cari ar fi avut datorință de a o sprijini, încât chiar intrunirile noastre de orice caracter erau controlate de către organele statului prin delegații săi; ba chiar și ai noștri, — dacă-i putem numi astfel, nu vedeau cu ochi buni o consolidare, o închegare a tagmei învățătoresci române, fiindcă unii, în consolidarea noastră, erau obișnuiți a vedea decăderea lor. Dovadă este oprirea aceluiași congres învățătoresc, pe care înaintea războiului intenționasem a-l ține la Cluj, toată suflarea dascălească română din fosta Ungarie.

Provedința divină însă a văzut suferințele noastre și din învălmășala înfricoșatului război mondial ne-a succedat a ieși liberi, în țară liberă, în România Mare a cărei fericire și bunăstare o dorim cu toții dela vlădică până la opincă.

Căzut-au de pe brațele noastre lanțurile robiei. Nu suntem mai mult încătușați, avem voie a ne pretinde drepturile și competențele noastre în schimbul muncii onorifice ce prestăm.

Îndată ce ni se ivesc primele zori de libertate, ne întrunim în primul congres la Sibiu, unde fără șovăire, dascălul român își destăinuște toate greutățile și suferințele ce-i apasă sufletul? În acest congres ne organizăm așa cum trebuie să se organizeze o tagmă de care toți cetățenii țării trebuie să țină cont și se o respecteze.

Mulți dintre frații colegi, mai ales cei de pe la centre, n'au cruțat nici o osteneală, ba chiar nici jertfe materiale, eluipînd drepturile noastre.

Cele mai îndârjite lupte s'au dat pentru câștigarea acelei instituțiuni care noauă ni se competea și ar fi trebuit să ni se predea fără nici un obstacol — „Casa învățătorilor“ din Cluj.

În această casă, precum bine știm, să ocrotesc copiii noștri cari studiază la facultățile universității din Cluj.

În 19 l. c. pe cale privată, îmi vine la cunoștință că fiul meu mai mare — student universitar — mă chiamă la Cluj telegrafice, fiind grav bolnav. În deșert caut depeșa la oficiul postal, în deșert la primărie, nu-i ca'n palmă.

Duminecă în 20 l. c. seara la 11 ore sosesc în Cluj și merg direct la „Casa învățătorilor“ unde bine înțeles e adăpostit și fiul meu ca copil de învățător.

Aproape desperat, în urma celor premerse, bat la poartă temându-mă că în puterea nopții nu o să-mi dea nimenea înținare ca să-mi pot revedea copilul cât mai curînd.

Imediat mi se deschide poarta. Spun cine sunt și pe cine caut. La fugă, mi se și dau ceva informațiuni despre starea lui mai înspre bine în urma cărora respir mai ușor. Sunt condus în camera lui; abia îmi mai recunosc copilul în urma morbului greu. După o conversație mai îndelungată îmi comunică băiatul că la insistința colegilor a expedat depeșa Luni în 14 l. c. pe când eu am fost avizat despre ea numai în 19 l. c. care nici până astăzi n'am primit-o — mulțumită serviciului prompt dela poștă. De altcîm această afacere o voi rezolva pe calea sa.

Nu voi se plictisesc pe Dnii cetitori cu dăveri private de ale mele, voiesc însă să dau publicității cele observate în „Casa învățătorilor“.

În această casă mai fusesem în vara anului curent când s'a ținut al III-lea congres învățătoresc și când a fost și inaugurarea ei. Pe atunci însă eram curioși se vedem numai edificiul, deoarece copiii nu erau acolo.

Cele observate în această instituțiune a noastră — sincer vă mărturisesc — m'a pus în uimire.

Înainte de toate am observat un serviciu prompt din partea personalului aplicat acolo.

În casa noastră stă la dispoziție învățătoarei și altor membrii ai „Fondului George Lazăr“ o cameră cu 5 paturi, când cineva nu-și capătă locuință peste noapte, aici îi e asigurat un pat cald pentru o sumă minimă de 10 Lei. În acest locaș peste tot locul se poate observa o curățenie și o liniște exemplară.

În ceea ce privește prevederea copiilor noștri cu hrană, haine de pat, luminat și încălzit nu numai că nu lasă nimic de dorit, ci e peste așteptările noastre. Vlăstarele noastre în acest institut la cas de morb au la dispoziție medic și medicină gratuită.

Îmi spusese, copilul meu și aceea că în decursul morbului a fost îngrijit astfel încât nici acasă lângă sânul mamei iubite nu s'ar fi bucurat de un tratament mai bun. Dl medic Dr. Stanca e la culmea misiunii sale, — regret mult că nu mi s'a dat posibilitatea să-i cunosc în persoană. Ce se mai zic de Dl Director A. Pora, care e os din oasele noastre și sânge din sângele nostru?

Am fost informat că Dl director A. Pora în

decurs de vre-o patru săptămâni cât a fost fiul meu bolnav, în toată ziua l-a cercetat în infirmărie și ca un bun părinte s'a interesat să nu-i lipsească nimic.

În adevăr când vezi atâta bunăvoință, dragoste și iubire față de copiii noștri, cari în trecut erau copii nimănui — îți se umplu ochii de lacrimi de bucurie.

Te rog Dle director, pe lângă mulțumirile mele aduse în persoană, primește și pe această cale sincerile mele mulțumiri, pentru buna și înțeleaptă conducere a acelei instituțiuni care ne e scumpă ca lumina ochilor și ca pâinea de toate zilele și în deosebi pentru iubirea dovedită față de copilul meu în decursul morbului n'am desțeluit cuvinte de mulțumire.

Mulțumesc mai departe Dlui medic Dr. Stanca pentru deosebitul interes cu care lucrează, precum și colegilor și amicilor fiului meu cari ziua noaptea au fost neclintii de lângă patul lui, alinându-i prin aceasta suferințele.

Mi-am ținut de datorință, ca prin cele sus-amintite se fac cunoscut tuturor fraților colegică ce fel de instituțiune e „Casa învățătorilor” și cei ce o conduc merită o deosebită încredere a noastră a tuturor.

Vă rog dragi colegi atât pe cei ce aveți copii în aceea casă, cât și pe ceilalți să nu vă treacă din vedere nici barem un minut așezământul nostru cultural din Cluj. Se contribuim cu toții, fără șovăire, la susținerea casei noastre alimentând „Fondul George Lazăr” din care se susține, cu toate mijloacele posibile.

Din parte-mi ca unul ce sunt pe deplin convins de bunul mers de acolo, asigur pe domniile colegi că conducerea și gospodăria casei noastre dela Cluj e pusă în bune mâini.

Laudă și cinste, comitetului, conducătorilor și binefăcătorilor „Casei învățătorilor”.

Ilvamare, la 25 Noemvre 1921.

Clement Janul
inv.

Frângurele.

— H. Ibsen. —

Omul cel mai tare este omul singur.

*

Nu posedăm în mod vrednic decât ceace pierdem.

Școala muncii.

de L. Cioban dir. școlar.

La începutul anului școlar 1906—7, Arthur Schulz editorul revistei pedagogice „Blätter für Deutsche Erziehung” având concursul celor mai de seamă pedagogi germani, adresează bărbaților și femeilor națiunii germane un apel, pătruns de cel mai înalt patriotism, solicitând colaborarea tuturor la întemeierea adevăratei educațiuni *naturale și naționale*. Apelul cuprinde în sine următoarele întrebări capitale:

1. Este just, ca copiii deja în anul al 6-lea al etății lor, să fie constrânși a urma învățământul cotidian și în etatea aceea fragedă să li-se chinue creierul cu scris — cetitul, socotitul, câtă vreme ei se luptă încă cu greutatea vorbirii obișnuite?

2. Ce este cauza, de instinctul pentru învățătură, prezent atât de clar în sufletul copilului înainte de obligativitatea școlară, după înțierea în școală se lăncezește cu desăvârșire?

3. Cum se poate, ca 800—1000 ore de religione, să prezinte un rezultat atât de minimal, când și părinții de acasă se trudesc din răspuțeri, să-și instrueze copiii în spirit religios, obișnuindu-i cu învățături morale, cântări religioase, istorii, rugăciuni etc.?

4. Este just, ca în favorul educațiunii psihice, să se sdruncine sănătatea fizică a copilului, tâmpindui-se inteligența până la idiotism?

5. Este just, ca studiul naturii să nu se facă în natură ci în localuri — penitenciare ori claustre, despărțit de natura împrejurătoare?

La aceste întrebări revista menționată, dă următoarele răspunsuri:

1. În anul prim de școală, instrucțiunea să se petreacă în liber, întregindu-se sistematic cu instrucțiune în localuri închise, aplicând principiul coeducativ.

Numai instrucțiunea în natura liberă împrumută copilului, facilitatea de-a observa natura în adevărata ei înfățișare; numai ea poate satisface. Într'adevăr impulsul de a învăța al copilului.

Instrucțiunea aceasta deprinde a gândi și a judeca, a vorbi și a făptui; ea deșteaptă puterea de imaginație a copilului; trezește simț pentru creațiune și supunere cuceritoare față de Creator (religione), ea aprinde focul dragostii de natură, pământ natal și patrie.

2. Desemn după natură prevenind instrucțiunea scrisului. Desemn după obicei simple din natură (mai ușor decât scrisul) împrumută mâinei: deprindere și siguranță în miscări; agerește ochiul, întărește și îndreaptă intuiția, desvoaltă simțul pentru forme și pregătește înțelegerea artistică.

3. Scrisul, socotitul să se amâne pentru mai mulți ani. Urmand metoda menționată mai sus, în jumătate de an copiii își vor însuși fără multă ostensață, ceace s'au numai în 4 ani anevcios și chinuind pot învăța.

4. Energia (puterea) fizică este sănătate și

frumuseță; în general educațiunea să stea în serviciul cultivării fizicului.

5. Cultivarea simțurilor. (Sistemul școlar actual neglijează total regimul simțurilor dovedindu-se prin multe privințe chiar în detrimentul acestora.)

6. Învățământul religiunii sprijinit pe învățământul în liber. Acest învățământ să-și caute efectul său în sentimente și acte de voință și mai puțin în percepțiune și memorie.

7. Instrucție naturală în natură. Cunoașterea temeinică a produselor patriei. Intuiție judicioasă și apoi sistem.

8. Instrucția matematică mai întâi în natură (Formarea noțiunilor, măsurări practice pe suprafețe și corpuri etc. (Formarea sistemului numai în clasele superioare.

9. Fundarea conștiinței naționale. Educația cetățenească germană. Fiecare școlar e dator a cunoaște aranjarea și administrația Statului, guvernul comerțul, națiunile țării cu istoria și însușirile lor caracteristice.

10. Necesitatea susținerii raportului permanent de comunicativitate între învățător și elev.

11. Școală unitară. Fiecărui elev talentat trebuie dată posibilitatea, a atinge cel mai înalt grad de pregătire. Prin aceasta ajunge a se afirma energia sufletului național asândită azi la dispariție totală, pentru că copilul clasei țărănești, fie ori cât de capatat, numai învingând greutăți enorme, poate apropia ținta finală.

Curentul regenerativ pornit din înțelegerea reală și imediată a referințelor vitale și susținut cu înaltă competență pedagogică de profesorii universitari Dr. Ewald Haufe Dr. Ludvig Gurliț și de redactorul revistei „Blätter für deutsche Erziehung“ în contra școlasticismului medieval, care se caracteriza printr'o înțelegere impromptă a scopului educațiunii, printr'un intelectualism anemic, în contradicție abuzivă cu știința și viața a deșteptat simpatii serioase în atribuțiile de birou ale ministerului instrucțiunii prusice, care la 31 Ian. 1908 în interesul reorganizării învățământului școlaelor germane, în cadrele unei ordonanțe generale stabilește următoarea intențiune.

1. Abundența excesivă a materialului didactic din planurile actuale de învățământ, împiedică prelucrarea judicioasă și profundă, lăsând curs liber, superficialității sterile. Se impune o revizuire temeinică și riguroasă, atât a planurilor de învățământ, cât și a materialului didactic susceput.

2. Metoda învățământului actual se prea restrânge la întrebări și răspunsuri șablonistice, fără a deștepta interesul copilului; trebuie asigurat un teren prielnic independenței, activității independente a elevului (recapitulare independentă, arta discursivă, calculare, măsurare, compuneri libere etc.) atribuind o mare importanță cultivării judecății și raționamentelor.

Materialul didactic al fiecărei clase să corespundă gradului de dezvoltare a minții copilului; să nu depășească facultatea lui de percepție și predare, scutindu-l astfel de stupida însușire

mechanică a unor răspunsuri stereotipe, de puțină coeziune logică și obișnuindu-l cu soluționarea sistematică a chestiunilor *toideana trätte și simțite de el.*

Învățământul religiunii să nu fie o îngrămădire irațională de material imperceptibil pentru că în cazul acesta suferă educațiunea religioasă-morală, în masură nepermisă.

Calcularea se face cu considerare la trebuințele vieții practice din domeniul gospodăriei casnice, industriei, comerțului, comunicației, asistenței sociale etc. și cu prioritatea referințelor locale. În studii potrivite și în formă simplă, învățământul matematicii se întrecește cu elemente de economie (gospodăria familiei, a comunei și a Statului, asigurări diverse etc.) Pe-o treaptă mai înaltă rându-se în socotință referințele vieții practice a lor, se exercită măsurări și calculări de suprafață, practic și intuitiv, atât în clasă cât și în curtea școlaeli, în liber etc. reliefând tot de atâtea ori scopul practic al lucrării.

Chestiunea primordială și de importanță capitală, este cunoașterea patriei, care trebuie cultivată cu îndărătnicie. Această cunoaștere cuprinde în sine nu numai noțiuni de geografie, ci ea se referă cu egală îndreptățire: la istoria patriei, la legendele naționale, la literatură, la obiectele istorice, la zidiri, la datini și obiceiuri etc. Cetățenii școlaeli sunt datorii a cunoaște flora fauna patriei, prin intuiție directă în liber, aranjând în acest scop excursiuni și plimbări după un plan bine stabilit.

La învățământul istoriei, ea se pune pond deosebit pe cunoașterea temeinică a istoriei noi, cu evenimentele și personajele istorice marcante. Acest studiu nu se poate reduce la enumerarea searbădă a peripectivelor și adevărilor istorice, ci scopul lui nealterabil și cel mai de căpătenie este a deștepta interesul printr'o expunere intuitivă și animată de natura subiectului a cărui efect să rămâie și pentru viața postșcolară.

În ordinea acestei discipline, pe lângă tractarea puterii de Stat, în reprezentarea lui externă, atențiune suficientă se cuvine progresului intern, aranjamentului menit a facilita tranșarea nevoilor sociale pe întreg cuprinsul Statului.

La studiul științelor naturale, nu descrierile seci și clasificările obișnuite să formeze subiectul preocupărilor școlare, ci mai mult aprecierea elementului biologic, stabilirea raportului dintre așezarea organică și modul de viațuire a corpurilor cu menire bineprecizată în marele atelier al naturii.

Intuiția directă este mijlocul cel mai efectiv la realizarea dezideratelor acestui studiu, prin urmare se înțelege de sine, că predarea lui, după puțință se va face în liber. (Grădini școlare, preambulări, excursiuni.)

Explicarea fenomenelor naturii, care formează obiectul fizicii, se face tot prin intuiție directă, contemplând elementele naturii, în acțiunile lor sau experimentând. Se impune imperios a face

perceptibilă copiilor însemnătatea și aplicarea forțelor (energiilor) naturii atât în regie proprie, cât și în serviciul omului. (urmează.)

Excursiunea învățătorilor ardeleni în vechiul regat.

(urmare.)

Adânc impresionafi de clipele petrecute, încunjurând cele mai sfinte morminte, după ce înălțăm prin lacrimile noastre o sfântă rugăciune tainică sus la Dzeu, pentru acești antemergători și pregătitori ai zilelor pe cari le străbatem, încheind pelerinajul, părăsim acest mare cimiter, deodată cu lumina, peste care începe să se aștearnă valul lugubru și întunecos al unui amurg de seară, care vine să redea iarăși liniștea de o noapte, celor cu cari am stat de vorbă în visurile și gândurile noastre câteva clipe.

Cu camionetele întoarcem iarăși în sgomotul orașului, unde viața se scurge neconținut. Într'unul din restaurantele mai de seamă, ni-se oferă o cină de către Asociația generală a învățătorilor din vechiul regat. Iau parte foarte mulți învățători din Capitală. La masă ne învrăstăm și consfințim înfrățirea. Cel dintâi cuvânt îl rostește Revizorul școliar al Capitalei, Dl V. Popescu, salutând pe colegii din Transilvania. Calde cuvinte adresează apoi bunul nostru prieten V. Nichitescu institutor în Capitală. Câțiva din ai noștri îi resalută pe rând, aducând prinosul mulțumirii pentru primirea de frate de care ne-au învrednicit. Și într'o atmosferă frățească de-odată încep cântecele românești. Ardealul își plânge în accentele doinei jalea trecută, care a lăsat adânci brazde în ființa sa, iar țara-mamă își infiripă cântecele vii, pline de libertate și viață, pentru ca mai târziu să ia locul tuturor acestora cântecele naționale, cu cari am plecat cu toții deopotrivă în luptă pentru ca „să cucerim ce-aveam de cucerit“.

Dimineața următoare cu toții pornim, pentru ca să mântuim încă programul unei zile, și ne găsim de-odată la Șosea. Foarte mulțumiți cu aspectul acestei părți a orașului București, unde de sigur s'a cheltuit mulți bani pentru ca să ofere comoditate celor ce nu prea au grijă să se supere, nici pentru nevoile generale ale țării, nici pentru mizeria populației ei.

Intorcându-ne, căutăm să vizităm înainte de toate *Muzeul Zoologic*. Fiind anunțați încă cu o zi înainte, numai decât ni se deschise poarta și intrăm în grandiosul edificiu, care păzește în încăperile sale mândria țării românești. Aproape tot ceea ce are viață pe planeta noastră, este reprezentat în acest muzeu. Găsim „ruinele“ uriașilor elefanți antidiluvieni, animalele tuturor continentelor, târâtoarele pământului, peștii cei mulți și nenumărați ai apelor și mărilor, pasările cerului și codrilor, toate toate împreună alcătuiesc marea carte a naturii, pe care biata noastră ființă de lut

abia o poate cunoaște în toate tainele ei, în câteva pagini. Partea științifică ca și partea tehnică a aranjamentului și a grupării acestor vietăți, indigene și streine, tradează munca asiduă, și munca pricepută în înțelesul nobil al cuvântului. Am avut din noi mulți prilejul să vizităm muzee zoologice, dar trebuie să mărturisim că nicăiri, nici odată în viața noastră, n'am întâlnit o muncă mai conștientioasă, o organizare așa de perfectă, o întocmire culturală atât de bogată, care ar putea sta deschisă oricând și pentru oricine și ori în care oraș al Occidentului. Când am avut norocul și fericirea să vedem în față și să cunoaștem puterea de creațiune a sufletului și geniului nostru românesc, atunci ne-am gândit că între noțiunea de cultură și între creațiunile neamului nostru românesc există un strâns raport. Dați acestui popor tot ce-i trebuiește, asigurați-i condițiile de productivitate și veți putea fi martorii înălțării lui, gata să se întrecă în tendința de a descoperi și crea — cu alte neamuri. Dela Muzeul zoologic, ajungem la *Muzeul Simu*. Pânzele originale ale lui Grigorescu ne fac să ne oprim mai mult în fața lor. Un apartament din acest muzeu este rezervat pentru pictura noastră bisericească, care ne face să ne găsim parecă în vechile noastre mănăstiri. Admirăm intenția nobilă a unui om, mare suflet, care a găsit mai bine să cheluiască averea pentru artă, în care se desfășează zi cu zi, el și trecătorii cei mulți.

Trecând de aci, vizităm Ateneul, apoi Muzeul Kalinderu, Ministerul Instrucțiunii și Casa Școlilor. La amiazi luăm masa oferită de Ministerul Instrucțiunii la marele restaurant Carpații, unde nu a lipsit deasemenea echoul cuvintelor de salutare reciprocă. După amiazi în aceeași zi, pornim din nou, la muncă călăuziți de colegii Bucureșteni. Vizităm Metropolia, Parlamentul, Biserica Domnița Balașa, Școala primară Nr. 3 Gen. Goleșcu, Casa societății institutorilor — unde președintele *Cruțescu* ne întâmpină alături de colegii D-Sale. Mai vizităm Casa Corpului didactic de pe Bulevardul Elisabeta, apoi trecem la Cismigiu, fiind aproape vremea de cină, unde ni se oferă masa din partea Societății Institutorilor. În dulci accente de prietenie și veselie, vremea înaintează, iar noi, pătrunși și mișcați de aceasta cunoștință și aceasta mare sărbătoare de 3 zile, pecetuiim în noaptea târzie frăția noastră de veci prin o horă românească în care cuvintele: „eu și-s frate, tu-mi ești frate“ erau rostite din adâncimea cea mai senină a sufletului. Plecăm apoi spre locuință, pentru ca mâne-zi, des de dimineață, să ne facem gata de drum către Constanța.

(Va urma)

A. Pora.

Ați fi fereciți voi, muritorilor dacă inimile voastre ar fi stăpânite de iubirea, care stăpânește cerul.

Să apărăm prestigiul școlii.

Încă din istoria culturală a popoarelor antice ne putem convinge, că școala a fost înființată cu scopul de a servi unor ideale nobile, unor scopuri mai înalte, atât din punct de vedere patriotic sau general cât și individual. Atât educația fizică, pe care în vechime se punea mai mult pond, cât și cea spirituală, care a luat un avânt mai îmbucurător prin veacul al XVIII-lea și XIX-lea, dar mai ales educația școlii moderne, n'au urmărit alte țeluri, de cât acelea chemate a deștepta și cultiva simțul iubirii de patrie, mai apoi și de neam și toate împreună tinzând și la fericirea, prin acelea, a individului. Ca instituție chemată dar a promova binele și fericirea mulțimei ca și a singuraticilor, școala trebuie să eschidă din sânul său toate deprinderile urite chemate a contribui la demoralizarea generațiilor și înstăpânirea imoralității în sânul aplicațiilor săi.

Acestea știindu-le și dându-ne seamă de ne mai pomenita corupțiune ce s'a înstăpânit în sânul tuturor claselor sociale pe urma războiului mondial — a cărui urme le resimțim din belșug și azi — văzând cum *materialismul* sau răvna după o îmbogățire ușoară și chiar necinstită, a cuprins în brațele sale înșelătoare și astfel de elemente, cari în trecut au fost icoana cea mai curată a cinstei și corectității, să cuvine ca cei angajați în serviciul școlii, să caute a examina situația actuală a acestei instituții și observând eventuale rane din cari ar sângera și acest falnic scut al limbei și legei noastre strămoșești și depozitar prețios al tuturor virtuților nobile, asemenea medicului conștient de datoria sa, să caute a-i stabili diagnoza și apoi eventualele medicamente și s'ar impune să caute a le aplica cu toată precauțiunea și energia, impusă de înaltă misiune pe care școala o are în serviciul și pentru viitorul patriei și a neamului nostru.

Stând la o distanță oare-care și urmărind cu interes, dar fără patimă, activitatea de azi a școlii vom constata cu adâncă durere că pe corpul acestui templu al luminei, încă din primele momente ale preluării imperiului rămănesc, au început se apăra nenumărate bube, cari ca și lepra amenință să încingă în flăcările puroaielor sale, ca un incendiu, întreg corpul, fără ca să auzim dându-se, cu seriozitate, signalul de alarmă și cântându-se a se salva de focul corupțiunii una dintre celea mai importante instituții publice, adică școala. Și ca aceasta este așa și știind că *invățătorul e școala*, n'avem de cât să privim pe acei invățători cari, abandonându-și într-o măsură condamabilă datorințele lor față de școală să dimit la astfel de deprinderi, prin cari nu numai că compromit întreg statul învățătoresc și contribuesc la aruncarea generațiilor neamului în brațele întunecului neștiinței — dar prin faptele lor — isvorite dintr'un egoism și materialism neadmisibil în sanctuarul, școlii profanează întreg trecutul de lupte mărețe a neamului nostru și acoper cu noroi toată jertfa pe care *dascălii-*

diaci ai vremilor bătrâne, au adus pe altarul culturii și deșteptării naționale. Dar nu numai atât! Acești „invățători“ prin detestabila lor purtare profanează memoria sfântă a sutelor de mii de eroi, cari își dorm somnul de veci pe culmile *Carpaților* ca și pe câmpiile *Moldovei*, precum să dovedesc a fi nește nedemni urmași ai martirilor cari, în momentele din urmă a robiei noastre seculare, au fost schinjuiți și uciși mișelește sau îngropați de vii de către dușmanii milenari ai ființei noastre etnice. Aceste umbre mărețe și sfinte, privind din căriuri și văzând dezastrul ce amenință și această prețioasă moștenire ce ne-au lăsat-o prin testamentul lor scris cu cel mai curat și nevinovat sânge, ne strigă: *Piveghioți ca școala care ne-a crescut pe noi în iubire de neam și glia strămoșească și ne-a învățat a muri pentru ele, să nu degenereze ci, păstrându-și cu sfințenie rolul din trecut, să conlucre la refacerea morală, a atmosferei sociale și naționale încărcată din belșug cu tot ce se poate numi rău pe pământ. Noi ne-am sacrificat sângele și viața pe altarul sfânt al idealului măreț al străbunilor noștri, nu pentruca inconștienții și speculanții societății. socotind patria întregită drept vacă de muls, să-i sugă, asemenea vampirului; nu numai laptele ci și sângele și măduva din oase, ci ne-am sacrificat pentru ca prin jertfa noastră să întemeiem o țară mare, frumoasă și bogată în care nu numai unii ci toți, și mai ales cei buni și cinștiți să fie liberi și fericiți“.*

Gândindu-mă la acestea îndemnuri pătrunzătoare, a căror acorduri jalnice par'că le simțim vibrând pe la urechile noastre, mi-se revocă în memorie o știre pe care în vara anului curent o cetisem în ziare și anume: Mai mulți invățători cari în timpul războiului au dezertat din cadrele serviciului armatei, au cerut să fie reangajați în învățământ însă dl. Ministru al Instrucțiunii le-a răspins cererea, după ce n'a mai aflat în acei reclamanți garanța morală recerută pentru a putea face ei, trădătorii, educația patriotică și națională a generațiilor cari au să fie apărători de mâne ai patriei.

Asemenea acestor dezertori ar trebui să fie tractați toți renegații de ieri, și toți dezertorii protejați și astuți de azi, cari prin diferite protecții și prin apucături ordinare își mijlocesc concedii fără a întreba pe cei în drept a le acorda, și cari — ridicându-și leafa cu punctualitate matematică — să deprind, nu în orele sau zilele libere ci în timpul de instrucțiune, — cu tot felul de speculațiuni absolut incompatibile cu chemarea unui luminător și povătuitor al tinerimei. Și să nu se creadă că unii ca aceștia au bărbăția de a eși, în mod legal din învățământ. Nu! Unii din aceștia, aproape toți, își susțin titlu, nu din vocațiune sau dragoste cătră chemarea spinoasă dar sublimă a invățătorului, ci pentru a avea „*Indreptățire*“ la leafa pentru care nu servesc și pe care nu o merită. Acest soi de „invățători“ nu fac nici un serviciu patriei și neamului, nu fac nici o cinste corpului învățătoresc, iar prin exemplul servit tinerimei, nu pot

zentă nici o garanță, că vor crește țării patrioți buni și societății caractere, integre. Aceștia cu nimic nu trebuiesc tractați mai fin decât dezertorii din armată. Și chiar pentru aceea reangajarea lor în învățământ învoalvă în sine o crimă, un atentat, de ordin moral îndreptat contra intereselor mai înalte ale statului și contra reputației corpului învățătoresc și chiar din aceste motive, acelea elemente trebuiesc eschise, pentru totdeauna, din învățământ. Ele pot avea loc în cărciume și localuri de târgoveți dar nu în școală, între speculanți și pilari, dar nu între adevărații învățători și aceasta pentru că: „*Merele putrede să nu strice și pe cele bune*“.

Beiuș, în Noemvrie 1921.

Ioan Roșu,
s. revizor școlar.

Școlile românești din Jugoslavia

În zilele trecute ne-a venit la cunoștință pe cale particulară că, autoritățile de stat din Jugoslavia terorizează pe românii bănățeni, în chipul cel mai neomenos. Astfel în comuna *Mărghita mare*, s'a prezentat, inspectorul școlar, la epitropia bisericii românești, care susține din propriile sale puteri o școală confesională, și convocându-se la un ordin ministerial, a comunicat, că școala se statifică și că edificiul școlii confesionale, se rechiziționează pentru necesitățile școlii de stat, iar învățătorul poate trece în serviciul statului, cu condițiunea ca să învețe limba statului în curs de un an, în măsură să poată preda cursurile exclusiv în aceasta limbă.

Câtă deosebire între politica școlară practizată de vecinii noștri Sârbi, și între statul nostru. Până când acesta, sistemizează secții și deschide școli pe seama minorităților în cari limba de predare este exclusiv a minorității respective, Statul sârb, uită cu desăvârșire de obligamentele impuse în contractul dela Trianon, referitor la aranjarea chestiunilor de drept și școlare, pentru noile țări eșite din prăbușirea fostului stat maghiar. Așa de curând au uitat vecinii noștri. — prietenii de ieri —, nenorocitul sistem de politică școlară, inaugurat de statul ungar, pe ruinele căruia trebuie să se clădească o nouă organizare de stat, cu alte tendințe și călăuzit de alte principii, decât acela al distrugerii de rasă și — simțăminte? Cum poate un stat, să despoale o comunitate de dreptul de a-și susține instituții de cultură și proprie educație, câtă vreme ea se subordonează tuturor dispozițiilor de control, pe cari le prevede autoritatea de stat și câtă vreme aranjamentul intern și condițiile instituției, nu pot fi

excepționate. Căci — după informațiile precise pe cari le avem, — atât edificiul cât și mobilierul precum și materialul didactic, satisfac pe deplin toate prevederile regulamentelor și legilor sârbești, referitoare la organizarea învățământului public din Sârbia. Și atunci ce considerațiuni îndeamnă pe autoritățile școlare sârbești, ca să decreteze o școală română confesională ca școală de stat, atunci când susținătorii ei, — doresc să o susțină cu propriile lor mijloace. De sigur acesta nu este cazul unic care se petrece în viața necăjită-o fraților noștri. Un stat care e condus de asemenea concepții, va fi totdeauna gata să aplice un astfel de tratament față cu toate instituțiile românești, din acele părți. Dar noi credem că acest arbitriu va produce în mod lent, o reacțiune așa de puternică, care se va auzi până la forul judecătoresc suprem, care s'a alcătuit pentru a sluji dreptatea deopotrivă pentru toate neamurile, cari au dreptul la viață și liberă dezvoltare.

De acea suntem liniștiți, că nu alfel de sistem se va prăbuși în curând în fața zidurilor firești, cari sunt mult mai puternice decât regulamentele și ordinele ministrului de instrucția sârb.

O intervenție a guvernului nostru se impune.

A. Pora.

Monografii școlare.

Monografia școlii din comuna: Morlaca.

3. Obârșia satului.

Pământul cel bun pentru facerea cărămizilor din „Cetate“ și „Tabere“ s'a luat: „Din băi“. Și după urmele ce să văd s'a scos în măsură foarte mare. Prin urmare numărul lucrătorilor încă a trebuit să fie însemnat.

Acești lucrători au putut fi luați din vicus, ori aduși chiar din alte părți. Fapt e însă că acești lucrători au trebuit să aibă „In băi“ — colibi, fie pentru a să scuti de vreme, fie ca locaș de adăpostit pentru noapte.

Mai știm și aceea că veteranii când erau dimiși din serviciul militar căpătau: „pământuri vite și robi“.¹⁾ Acestea pământuri, fiindcă ei nu se depărtau bucuos de locul unde și-au petrecut floarea vieții — întru cât era cu puțință se dedeau în jurul taberii. Dacă luăm în socotință cultivabilitatea terenului ușor putem deduce, că veteranii din cetatea Resculum au putut primi pământ spre cultivare numai pe cursul văi Călății în sus. Și la început le vor fi putut ușor munci din satul Vicus Aficaenorum.

¹ v. Bunea opul citat pag. 2.

Mai târziu însă după ce împăratul Aurelian (271 d. Chr.) a retras legiunile din Dacia Traiană; cu ele deodată pe lângă diregătorii din cetate și colonie să vor fi dus și o parte din locuitorii lor. Au rămas însă destui și acasă, cari n'au voit să și părăsească vatra și mormintele scumpe lor precum nici pământurile întregite de ei.

Rămânând însă cetatea goală, trecătoarea devine o potecă des cercetată de semințiile streine: Goții (275—380), Hunii (380—453), Gepizii (453—567) Avarii (560—800) și în urmă Slavii.

Aceștia tot au nimicit cu „foc și sabie“. Așezările romane le-au desființat, taberile le-au înprăștiat, turnurile de straje le-au dărâmat prefăcând totul în ruine. Au pornit ca și niște vijeli puternice, cari cum vin așa și trec lăsând urmele unor: „nenorociri trecătoare“.

Natural, dar că fără garnizoana din cetate nu mai era sigură viața nici celor din colonie (vicus). Deci ce puteau face altceva decât să se retragă și ei pe cursul văi în sus. Aci lângă colibiile lucrătorilor „Din băi“ își vor fi făcut și ei alte adăposturi nouă. Aci lângă pământurile lor cu sufletele încărcate de teamă și groază se vor fi lăsat în grija Părintelui ceresc, care după legea lor cea nouă îi putea acroți cu mai multă putere ca toți ceilalți zei adorați mai înainte. După fiecare nenorocire se vor fi recules, ridicându-și și întărindu-și nouă și nouă locuințe. „Lunca verde și înflorită dacă apele tulburi și umflate au acoperit-o cu o pătură groasă de noroiu și lut, multă vreme nu mai desfălează ochii noștrii întristați de alăta pustiu. Dar apele se scurg și prin crepăturile lutului uscat rădăcinile rămase trimit la lumina soarelui nouă fire puternice de flori și iarbă.“²⁾

Astfel trecuți norocoși prin toate povoziele cutropitoare, săraci în avere dar curați încă cu sufletul, încep a se întrama, a se strânge în rând încât atunci când între apele Crișurilor să poate închea stăpânirea Domnului Memmorot îi găsește vrednici de a-și ridica între ei: *reședința sa de vară*.

Ca dovadă bătrânii știu să arete în sat o ulicioară care cu două grădini de lângă ea au fost povazate cu petrii tot bicășei de vale. Pământul locului este argilos și așa existența bicășeilor nu să poate explica ca făcând parte din terenul respectiv, fără numai așa că au fost duși și așezați de mâni omenești. Așadar din numele de *Maroth* și *Lak* ceiace ar însemna locuința lui Memmorat s'ar fi alcătuit *Marothlak* ori *Marothlaka* iar mai târziu a rămas simplu *Marothlaka* care era numirea oficioasă. Iar românește i-se zice: *Morlaca*.

Dar dacă se va dovedi definitiv că Memmorat a fost numai un domn fictiv al Crișurilor inventat de Anonymusul regelui Bela totuși, rămâne posibilitatea a doua. În țara veche românească numele de Marot în, ocură sub înțeles de: „*ruine și safe*“. În felul acesta Marot-lak ne-ar da loc de ruine, cari au și fost la Resculum și vicus Aficaenorum.³⁾

Traian Șuten.

¹ v. Dr. Ang. Bunea, opul citat pag. 13.

² v. Bunea, opul citat pag. 112.

CRONICĂ

Salarizarea corpului didactic dela școlile primare de stat, cu începere dela 1 Noembrie 1921, va fi următoarea:

Invățătorii rurali.

1. Invățătorii titulari cu serviciu de 1—3 ani vor primi salar de bază 600 lei lunar.
2. Invățătorii titulari cu serviciu de 4—6 ani 700 lei lunar.
3. Invățătorii titulari cu serviciu de 7—12 ani 800 lei lunar.
4. Invățătorii titulari cu serviciu dela 12 ani în sus 1000 lei lunar.
5. Invățătorii suplinitori vor avea 80% din salarul de bază a invățătorului pe care-l suplînește dar fără gradații.
6. Cursiștii și absolvenții cursurilor pedagogice fără Diplomă vor primi 70% din salarul unui invățător titular începător.
7. Invățătorii tolerați cu prăgătiri mai puțin de IV. clase medii vor primi o diurnă de 200 lei lunar.
8. Invățătorii tolerați cu prăgătiri de IV. clase medii vor primi o diurnă de 400 lei lunar.
9. Preoții și invățătorii reactivați în mod provizor vor primi o diurnă de 300 lei lunar.

Afară de salarul de bază, invățătorii titulari vor primi și gradații după fiecare 5 ani împliniți în serviciu câte 25% din salarul de bază, precum și indemnizație de scumpele în sumă de 200 lei lunar.

Bani de locuință nu beneficiază decât numai invățătorii din comunele urbane,

Tot asemenea salar vor beneficia și conducătoarele grădinilor de copii.

Invățătorii urbani.

Invățătorii cu mai puțin de 12 ani de serviciu vor primi o leafă lunară de 800 lei iar cei trecuți de 12 ani în serviciu vor primi lunar 1000 lei salar de bază.

Gradațiile ca și la cei rurali: indemnizație de scumpele pentru oraș 300 și 400 lunar precum și bani de locuință 25%, 20% și 15%, apoi 20, 25 și 30%, conform stării lui familiare, computându-să după salarul de bază și gradații.

Din suma salariului de bază și gradații se vor reținea 10% la fondul de penziunei iar după rest și celelalte, se va reținea 6% impozit.

Noul Director al inv. primar. În locul dlui Ioan Mateiu, care a trecut în calitate de profesor la Academia comercială din Cluj, a fost numit director general al învățământului primar și normal dl V. Vircol, inspector școlar.

Salutăm venirea în mijlocul Ardealului a noului director, pe care îl rugăm să aibă toată solitudinea pentru școală și învățătorii noștri.

Desființarea Secretariatului de Instrucție din Transilvania. Se vorbește stăruitor, că Secretariatul de instrucție din Cluj se desființează și că acum se lucrează la lichidarea lui. Vom vedea!

Internatul țărănesc din Cluj. În cadrele școlii medii din Cluj, la inițiativa și stăruința prof. A. Domide, s'a organizat un internat țărănesc, unde băieții noștri, recrutați mai ales din cele mai valoroase elemente dela țară, primesc o educație nouă, și o instrucție practică, îndreptată cu un sistem bine determinat în direcția de a se cuceri pe seama noastră, bogățiile acestei țări, ajunse în buna măsură în mâni streine. În ziua de 4 Dec. a. c. s'a inaugurat în chip creștinesc și românesc aceasta unică instituție românească, care trebuie să primească de azi înainte szrijinul tuturor celor cari simțesc necesitatea stănânirii unui nou duh, ca și acela care domnește în aceasta școală, care este astăzi și făgăduiește a fi adevăratul tip de școală care ne trebuie. Cei ce sunt interesați, dascăli, profesori, ar câștiga nespuse de mult dacă în trecerea lor prin Cluj, n'ar uita să viziteze aceasta școală, care face cinste directorului și mai presus de îndoială sufletului ei, prof. A. Domide.

Le dorim izbândă desăvârșită în drumul nou pe care au apucat.

Cercul didactic primar din Cluj. Învățătorii din Cluj, constituiți în „Cerc didactic“ și-au reluat activitatea pentru acest an școlar. În ședința ținută în 21 Nov. a. c. și-au alcătuit, în cel mai deplin acord, programul de activitate stabilind o serie de lecții practice, câte una la fie care școală, precum și o lungă serie de conferințe din domeniul pedagogiei, literaturii și sociologiei.

Seria o deschide școala Nr. 1, în cursul luni Decembrie, când se va preda o lecție practică din l. română, de către dșoara *Laura Vasiliu*, iar dl Director *D. Hancu* va vorbi despre *Ion Măiorescu*. După aceasta va urma școala Nr. 2 și celelalte, toate cu un repertoriu de lecții și conferințe instructive, menite a lărgii cercul de cunoștințe al membrilor.

Dorim harnicilor învățători ai Clujului muncă spornică pentru ca să putem înregistra la sfârșitul anului, un mănunchiu de roade binefăcătoare.

Să ne aducem aminte de — noi. Cetim în ziare: „Cu ocaziunea cununiei dlui *Învățător Ioan Buda*, celebrată la 6 Nov., s'a colectat pentru fondul „Masa Studenților“ dela liceul „*Avram Iancu*“ din Brad dela nuntași, suma de 400 Lei. Toate bune și frumoase. Dar ne gândim cât de bine era dacă învățătorii noștri n'ar uita cu asemenea prilejuri, să și aducă aminte și de instituțiile cari slujesc interesele învățătorești. Avem fondul orfanilor de învățători, fondul „*Gheorge Lazăr*“, Casele învățătorilor, de băieți și fete din Cluj, cari se susțin cu greu, și cari strigă după ajutorul aceloră căroră le aduce atâtea avantagii. Să ne aducem aminte, de ele!

Statificare. Ni se comunică că toți învățătorii români confesionali din județul Sibiu au fost statificați de Directoratul instrucțiunii din Cluj. Avem informații că același lucru s'a făcut și cu altele județe.

Suntem satisfăcuți căci ne vedem roadele muncii și luptei noastre.

Partidul țărănesc și învățământul public. Partidul țărănesc, înstrunit în congres general la București în zilele 20 și 21 Noemvrie a. c. și-a însușit în întregime ante-proiectul prezentat de comitetul central. Iată punctul XI din acest proiect, referitor la învățământul public:

Vremea cere o politică școlară eroică, călăuzită de ideea, să se dea copilului preferință, înainte de orice în societate, și să se dărâme bariera așezată de clasă și sărăcie, în fața educației.

În acest scop, este nevoie de o politică bugetară, de stat, județeană și comunală, care să înlesnească stărpirea completă a analfabetismului și dezvoltarea largă a învățământului elementar și practic, făcând o realitate din obligativitatea învățământului popular.

Fie-care sat trebuie să fie înzestrat cu o grădină de copii, local propriu pentru școală și un învățător la maximum 40 de copii.

Învățământul primar va cuprinde un minimum de cunoștințe generale, comun tuturor școlilor dela sate și orașe, și va fi întregit cu o serie de cunoștințe practice, în strânsă legătură cu regiunea și localitatea.

Scoala primară va fi urmată de un învățământ de continuare, profesional și cetățenesc, agricol, industrial și comercial, pe temeiul principiului școlii active, obligator până la vârsta de 18 ani, pentru toți copiii cari nu vor trece într-o școală medie sau secundară.

Școli de adulți vor întregi cunoștințele și vor face educația cetățenească.

Inițiativa privată organizată, va fi socotită ca un auxiliar prețios pentru susținerea învățământului popular.

În fiecare plasă se vor organiza școli practice de agricultură și meserie, iar în centre mai mari rurale, se vor întemeia școli primare superioare și școli secundare.

Se vor alcătui comitete școlare, compuse din reprezentanții părinților și ai corpului didactic, pentru supravegherea bunului mers al școlilor. Constatări generale ale părinților vor discuta și lua măsuri pentru împlinirea nevoilor învățământului și educației copiilor.

Pentru pregătirea corpului didactic necesar școlilor rurale, se vor întemeia școli speciale, în afară de actualele școli normale.

Învățământul comercial va cuprinde, în afară de școlile pentru ucenici, școli elementare de comerț și cooperatie, școli superioare de comerț pentru băieți și fete și organizarea academiilor de comerț.

Învățământul industrial, în afară de școlile de ucenici, alcătuite cu participarea industriei din fiecare regiune la întreținere, organizare și administrație, va trebui să se desvolte prin:

Școli elementare de meserii, adaptate nevoilor regionale;

Școli superioare industriale pentru pregătirea tehnică a lucrătorilor specialiști, maștrilor și contramaștrilor;

Școli politehnice, organizate pe regiuni, cu conducere autonomă, la care să participe industria.

Reforma învățământului superior va fi călăuzită de ideea de a stimula progresul științei și a se forma, prin învățământul științific aplicat, specialiștii necesari administrațiilor publice, administrațiilor economice private și profesiunilor libere.

În genere, administrația și controlul școlar se va face pe baza autonomiei regionale și locale, în care autoritățile locale și comitetele școlare vor fi stimulate să conlucreze la progresul învățământului.

Învățător-mecenanat. La 28 Octombrie a repausat în comuna *Tinca* învățătorul penzionar *Aron Popovici*. În testamentul său a lăsat o fundațiune de 40.000 Lei pentru ajutoarea studenților săraci, și orfani, cari doresc „să meargă la învățatură mai înaltă”. Fundațiunea va purta numele repausatului învățător și se va administra de către comitetul parohial din *Tiuca*.

Fapta repausatului învățător se laudă de sine. Ne gândim însă la fondului „Gheorghe Lazăr” care

s'a creiat tocmai pentru aceste scopuri, de a ajuta băeții de învățători cari „doresc să meargă la învățatură mai înaltă”. Pentru ușurarea acestei dorinți a fulor noștrii; ne stă la îndemână „Casa Învățătorilor” din Cluj, care adăpostește pe acești tineri dornici de învățatură. Acelaș scop se ajungea de repausatul, dacă ar fi făcut aceasta fundațiune la fondul „Gheorghe Lazăr” al învățătorilor, ca din interesele ei, să se creeze o bursă pentru un băiat de învățător, cu condițiile care le găsea de necesare. Să facea nemuritor acest merituos coleg al nostru, deoparte pentru că își eternisa numele în mișcarea învățătoarească iar de altă parte deschidea drumul și era pildă vie pentru mulți învățători cari trebuie să-l urmeze.

În drumul nostru trebuie să avem pururea îndemnul bunilor faple și grija de a ne consolida prin puterile noastre proprii pentru a ajunge la independența: Avem lipsa de mecenati — și ia!ă un fel de început frumos și salutar al rep. învățării, *Aron Popovici*, căruia îi cerem dela Dzeu odihnă de veci în fericirea celor buni și drepti.

*

„**Colecta Fondului Gheorghe Lazăr**”. S'au trimis încă cu bună vreme înainte, liste de colectare în favorul fondului Gheorghe Lazăr. Ele vor trebui să fie reînapoiate cel mai târziu în luna Ianuarie, pentru ca să putem prezenta socoteala Ministrului și să ne dăm și noi seama în coloanțele revistei. Deja și până acum am primit unele din listele trimise, cu rezultate frumoase. Aceste ne îndreptătesc să credem că colecta întreprinsă între învățătorii noștri va avea rezultat general îmbucurător, ceace va înlesni susținerea instituțiilor noastre. Să ne ajute Dzeu!

*

Incunoștințare. Anunțăm din nou pe toți abonații noștri, că reclamările pentru revistă se vor adresa de azi înainte pe adresa Dlui *Em. Irimie*, noul administrator care a și luat-o în primire dela vechiul administrator dl *George Stelea*, care fiind prea îngreunat cu agendele sale oficiale, n'a dispus de timpul necesar, și căruia Comitetul nostru de redacție îi aduce mulțumiri pentru munca conștiințioasă cu care a săvârșit până acum lucrările de administrație.

*

Aviz. Având acum lipsă neamănată de bani pentru acoperirea speselor de tipar și expediție, rugăm pe iubiiții noștri abonați ca cel mult până la 31 Decembrie a. c., să se grăbească a ne trimite prin mandat postal micul cost al abonamentului, spre a nu fi necesități să sistăm apariția revistei.

Administrația.

*

Aviz. Pentru expediarea regulată a revistei rog pe toți abonații cari își schimbă domiciliul, să binevoiască a notifica acest lucru și administrației, altfel suferă expediarea regulată a revistei.

Administrația,
(Calea Dorobanților 66).

Cărți și Reviste.

Prof. Cristea S. Negoescu: „Educația integrală în școală” și „Factorii educației integrale” două publicații serioase cari luminează multe din problemele în legătură cu școala românească. Le recomandăm din inimă învățătorilor noștri. Se pot procura dela autor Strada Polizu No. 9. București.

*

Al. Ciura, A. Domide și O. Hulea: „Carte de citire și gramatică pentru cl. I. medie (civilă) de băieți și fete. Prețul 12 Lei. Al. Ciura, A. Domide și O. Hulea: Carte de citire și Gramatică, pentru cl. II. medie de băieți și fete. Prețul 14 Lei. Al. Ciura, A. Domide și O. Hulea: Carte de citire Gramatică, noțiuni de stilistică și poetică pentru clasa III. medie de băieți și fete. Prețul 15 Lei. Al. Ciura, A. Domide și O. Hulea: Istoria Literaturii române, pentru cl. IV. medie de băieți și fete Prețul 13-50 Lei.

Iată o serie de manuale pentru școlile medii, alcătuite de trei bărbați de școală și cu adâncă înțelegere a necesităților noastre pentru literatura didactică pe care trebuie să o avem. Ele trebuiesc introduse fără amânare în toate școlile noastre medii și profesionale, cari au trebuit să se folosească până acum de ce se putea.

*

Emanuil Suciu: Țiganul în căruță. Dialog în versuri. Prețul 2 Lei. Se poate comanda dela autor în „Măgărei”, jud. Tîrnava mare. Fiind foarte potrivit pentru producțiuni, o recomandăm cu căldură.

* * *

Conferințele Corpului didactic primar din Dacia superioară, în anul 1920. Cu un cuvânt de lămurire de Dr. Ion Mateiu. În aceasta publicație s'a adunat tot ce s'a găsit mai de seamă în lucrările conferințelor învățătorilor din 5 și 6 Mai 1920. Sunt de sigur laudabile aceste gânduri, de a se aduna la un loc, toate frământările unei tagme care dorește o îmbunătățire a stărilor noastre culturale. Conduse și direcționate aceste conferințe an, de an, în spiritul celor din 1920 și în spiritul celor din 1921, ele vor contribui în mare măsură la deslegarea norocoasă a multor probleme școlare.

Căci ne aducem aminte, de rezultatele strălucite pe cari le-a produs subiectul de mare actualitate „Școala activă” fixat în programa conferințelor învățătoresți din acest an, ținute în 3 și 4 Iunie când colectivitatea mare a învățătorilor a avut prilejul să facă cunoștință cu noile direcții ale pedagogiei moderne, cari trebuie să cucerească și la noi pentru a aduce școala în strânsă legătură cu viața — care este și trebuie să fie rostul școlii în epoca care trăim. Aceasta publicație ar fi de dorit să fie trimisă fiecărui învățător și să continue a apare an de an în aceste

condiții, ori chiar și mai bune. Cuvântul de lămurire al Dlui I. Mateiu, trebuie să rămână pentru toți învățătorii crezul tuturor celor cari au misiunea să se ocupe cu marea problemă a învățământului popular.

* * *

În Odorheiu, apare nu de mult ziarul „Tanitók Lapja” — Gazeta învățătorilor, sub redactarea unui probat om de școală, Dl. Michail Gyerkes, director școlar. Gazeta dorește să îmbrățișeze, toate problemele în legătură cu viața școlară, atât cele de ordin pedagogic-didactic, cât și cele ce se țin de administrație. Ea vrea să mai fie organul de respirație al învățătorilor maghiari, din teritoriile alipite, pe cari dorește să-i îndrumeze în noua situație, cu care — așa se vede — cei dela Redacție s'au împăcat definitiv. Din numărul I al acestei publicații remarcăm articolul „Impresii din Craiova”, care are măturisiri sincere despre starea culturală și civilizația găsită în vechiul regat, pe care frații învățători unguri de pe vremea fostei Ungarii, îl cunoșteau altfel. Noi salutăm cu satisfacție apariția acestui organ de publicitate, menit să adune rândurile învățătorilor uguni, cărora suntem gata în tot momentul să le întindem mâna, aruncând un vâl peste trecut, și dela cari așteptăm să și facă datoria față de interesele culturale ale neamului lor, totdeauna însă în cadrele noului aranjament de stat căruia trebuie să-i crească o generație de oameni, conștii de drepturile și datorințele ce trebuie să le aibă în această nouă alcătuire. În acest semn îi dorim viață lungă și spornică. Abonamentul costă 120 Lei pe an.

Cens.: A. Pora.

REVISTA „INVĂȚĂTORUL” CLUJ.